

Słownik filozoficzny: papieństwo

- [Wprowadzenie](#)
- [Zastanów się](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Audiobook](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

-
- *Dictatus Papae z 1075 r.*, [w:] Semkowicz Władysław, *Walka Cesarstwa z Papiestwem. Teksty źródłowe do nauki historii w szkole średniej, w świetle źródeł*, Kraków 1924.
 - *Dekret synodu laterańskiego z 1059 r. o wyborze papieża*.
 - Garbacik Józef, Pieracka Krystyna, *Teksty źródłowe do nauki historii powszechnej wieków średnich*, Kraków 1951.
 - Garbacik Józef, Pieracki Kazimierz, *Teksty źródłowe do nauki historii powszechnej wieków średnich*, Kraków 1951.

Słownik filozoficzny: papieństwo

Watykan, Rzym

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Kiedy papież, jako biskup wiecznego miasta Rzym, stał się głową Kościoła katolickiego, namiestnikiem Chrystusa i królem królów? Jak powstała potęga władzy papieskiej? Kiedy ukształtowała się doktryna o nadrzędności władzy duchownej nad świecką? Kto i kiedy zaczął krytykować supremację papieża?

W dzisiejszym świecie najważniejszą misją papieża wydaje się utrzymanie pokoju. Idea ta ma jednak długą i burzliwą historię.

Twoje cele

- Poznasz genezę i historię papieństwa.
- Przeanalizujesz związek instytucji papieństwa z rosnącym znaczeniem Kościoła po upadku cesarstwa rzymskiego.
- Prześledzisz, jak na przestrzeni wieków zmieniał się zakres władzy papieża.

Zastanów się

Rozważmy następujące problemy

Polecenie 1

Zapoznaj się z definicją papiestwa. Odpowiedz na pytanie. Co oznacza, że papież jest głową Kościoła? Zanotuj swoje przypuszczenia.

Definicja: papiestwo

Wyraz „papież” pochodzi z języka greckiego – *pappas* i dosłownie znaczy „ojciec”. W języku łacińskim słowo to przybrało postać *papa*. Początkowo papieżami nazywano wszystkich ważniejszych biskupów głównych gmin chrześcijańskich, zarówno w zachodniej części imperium rzymskiego, jak i na wschodzie. Po raz pierwszy tytuł ten w zastosowaniu do biskupa Rzymu pojawia się na inskrypcji poświęconej papieżowi Marcellemu zmarłemu ok. 304 r. Wraz ze wzrostem roli chrześcijaństwa w cesarstwie rzymskim tytuł papieża zaczyna być wyznacznikiem przywództwa nad Kościołem. Stopniowo rola ta przypada biskupom Rzymu, wiecznego miasta – symbolu świata antycznego. Ostatecznie dopiero od czasów pontyfikatu Grzegorza VII (1073–1085) tytuł papieża przypisuje się wyłącznie głowie Kościoła katolickiego, którą zostaje biskup rzymski.

Źródła

Polecenie 2

Zapoznaj się z *Dictatus Papae*. Wypisz argumenty, które przemawiają za tym, że papież ma nieograniczoną władzę.

argument
argument
argument
argument
argument
argument
argument
argument
argument
argument

“ Dictatus Papae z 1075 r.

1. Kościół rzymski przez samego Boga został założony.
2. Tylko sam biskup rzymski może być prawnie nazwany biskupem powszechnym.
3. Tylko on sam może biskupów składać z godności lub do nich przywracać.
4. Legat jego przewodniczy wszystkim biskupom na synodzie, nawet gdy jest niższy stopniem, i może na nich wydać wyrok złożenia z godności.
5. Nieobecnych może papież składać z godności.
6. Z obłożonymi przez niego klątwą nie wolno przebywać w jednym domu.

7. Jedynie jemu samemu wolno, stosownie do wymagań czasu, nowe prawa wydawać, nowe gminy zakładać, ze zgromadzenia kanoników tworzyć opactwo, z drugiej strony dzielić bogate biskupstwo a ubogie łączyć.
8. On sam tylko może używać insygniów cesarskich.
9. Tylko papieża stopy całować mają wszyscy książęta.
10. Jego jednego imię ma być wspomniane w modlitwach kościelnych.
11. Ten jeden jedyny jest tytuł [papież] na świecie.
12. Jemu wolno władcami rozporządzać [a więc i cesarzy z tronu składać].
13. Jemu wolno w razie potrzeby biskupów z miejsca na miejsce przenosić.
14. W całym Kościele wolno mu duchownych mianować, gdzie by chciał.
15. Mianowany przez niego [duchowny] może być przełożonym innego kościoła, ale nie może pełnić służby wojskowej i nie może od żadnego biskupa przyjmować urzędu wyższego stopnia.
16. Żaden synod nie może bez jego rozkazu nazywać się powszechnym.
17. Żaden przepis prawny i żadna księga kanonów nie może mieć ważności bez jego stopnia.
18. Orzeczenie jego przez nikogo nie może być zaczepione, on sam zaś może unieważniać [orzeczenia] wszystkich innych.
19. Przez nikogo nie może być on sądzony.
20. Nikomu nie wolno [sądownie] skazywać apelującego do Stolicy Apostolskiej.
21. Ważniejsze sprawy każdego kościoła mają być jej [Stolicy Apostolskiej] przedkładane.
22. Kościół rzymski nigdy nie pobił i po wszystkie czasy, wedle świadectwa Pisma św. w żaden błąd nie popadnie.
23. Biskup rzymski, jeśli kanonicznie został obrany, dzięki zasługom św. Piotra, niewątpliwie staje się świętym, jak świadczy św. Ennodiusz, biskup pawijski, z czym zgadza się wielu Ojców

świętych, jak poznać można z dekretów świętego papieża Symacha.

24. Na jego zlecenie i za jego zezwoleniem wolno poddanym wnosić skargi.
25. Bez zgromadzenia synodalnego może on biskupów składać z godności i na nowo przywracać.
26. Nikt nie ma być uważany za katolika, kto nie zgadza się z Kościołem rzymskim.
27. On może poddanych zwalniać od wierności bezecnym.

Źródło: *Dictatus Papae* z 1075 r., [w:] Władysław Semkowicz, *Walka Cesarstwa z Papiestwem. Teksty źródłowe do nauki historii w szkole średniej, w świetle źródeł*, Kraków 1924.

((Józef Garbacz, Krystyna Pieracka

Teksty źródłowe do nauki historii powszechnej wieków średnich

Podobnie jak Bóg, stwórca wszechświata uczynił na firmamencie niebieskim dwa światła: światło większe, aby rządziło dniem, i światło mniejsze, aby rządziło nocą, tak dla umocnienia powszechnego Kościoła, który nazywają królestwem niebieskim, ustanowił dwie wielkie godności, większą, aby jako dniami rządziła duszami, i mniejszą, która by jako nocą rządziła ciałami: to są powaga papieska i władza królewska. A jak księżyc bierze światło swoje od słońca, ponieważ ustępuje mu pod względem wielkości, jakości, położenia i skutków działania, podobnie władza królewska od powagi papieskiej bierze blask dostojności. I im bardziej tkwi w blasku promieni słońca, tym mniejsze posiada światło, a im więcej oddala się od oblicza słonecznego, tym więcej zyskuje na jasności.

Źródło: Józef Garbacz, Krystyna Pieracka, *Teksty źródłowe do nauki historii powszechnej wieków średnich*, Kraków 1951.

Polecenie 3

Zapoznaj się z definicją papalizmu. Zastanów się, na jakim tle powstawał ta doktryna, czy miała wymiar religijny, czy również polityczny?

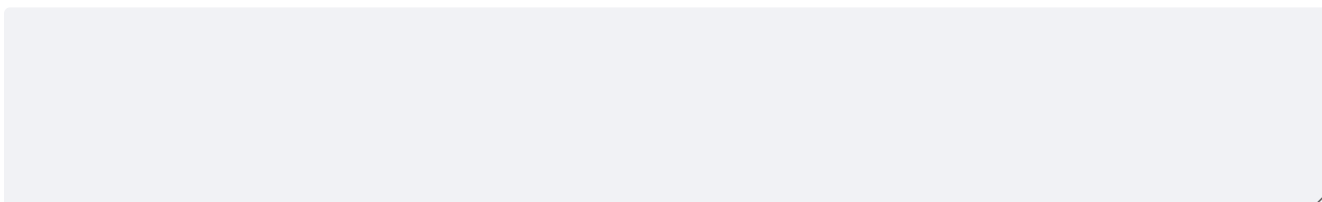
Polecenie 4

Zastanów się, czy idea supremacji władzy papieskiej jest ci bliska, czy raczej twoje poglądy są od niej dalekie. Wyjaśnij, dlaczego możesz lub z jakich powodów nie możesz się z nią utożsamić.

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

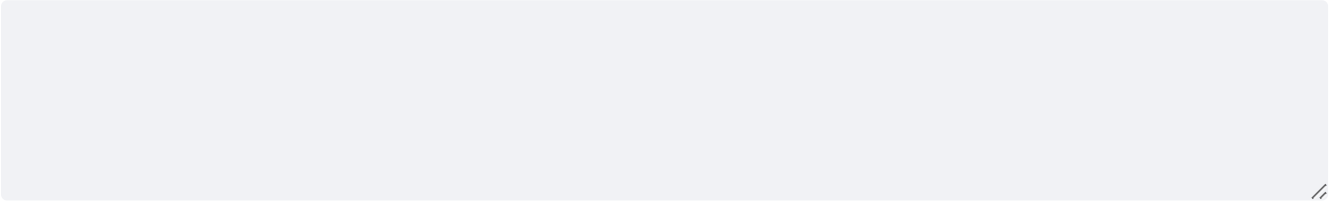
Zapoznaj się z poniższą prezentacją i odpowiedz, czym było Państwo Kościelne i jak się ukształtowało.

Kliknij, aby uruchomić w trybie pełnoekranowym.

Polecenie 2

Jak ukształtowała się dominująca w Kościele rola biskupa Rzymu i do jakich źródeł się odwoływano?

Słownik

Dictatus Papae

dokument sformułowany przez Grzegorza VII w 1075 r., przedstawiający 27 tez zakładających supremację władzy papieskiej

herezja

(gr. *haíresis* – wybór, łac. *haeresis*) poglądy sprzeczne z chrześcijańską ortodoksją, wykształconą stopniowo na soborach ekumenicznych w IV i V w.

niewola babilońska

okres przeniesienia Stolicy Apostolskiej z Rzymu do Awinionu (1309–1377), kiedy to papieństwo uzależniło się w tym czasie od królów Francji

Patrimonium Sancti Petri

(łac. *ojcowizna po świętym Piotrze*) państwo istniejące w okresie ok. 755–1870 roku, rządzone przez papieży jako świeckich monarchów; siedziba Stolicy Apostolskiej

teokratyzm

(gr. *theokratía*, od *theós* – bóg, *krátos* – władza) doktryna głosząca dominację Kościoła i papieża, odnoszącą się przede wszystkim do sfery życia duchowego

Ustalenie zasad wyboru papieża jako najwyższego apostoła Kościoła

Polecenie 1

Zapoznaj się z audiobookiem i odpowiedz na pytanie: jakie zasady dotyczące wyboru papieża zapisano w dekreście synodu laterańskiego?

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P3NNBHEGu>

Dekret synodu laterańskiego z 1059 r. o wyborze papieża

Po śmierci papieża tego powszechnego Kościoła naprzód kardynałowie-biskupi mają najsumienniejsie naradzić, a następnie kardynałów-duchownych [tj. kapłanów i diakonów] do narad zawięzwać, w końcu reszta duchowieństwa i lud mają udzielić zgody na nowy wybór [...].

Mają zaś go wybrać z łona samego Kościoła [rzymskiego], jeśli znajdzie się odpowiedni, jeśli zaś nie, z innego ma być wzięty. [...]

A jeśli by przewrotność złych i niesprawiedliwych ludzi do tego stopnia wzrosła, że czysty, uczciwy i bezinteresowny wybór nie mógłby się w Rzymie odbyć, kardynałowie-biskupi z pobożnym duchowieństwem i świeckimi katolikami, choćby z niewielu, mają moc wybrać papieża w miejscu, które uznają za najwłaściwsze.

Ale skoro po dokonany wyborze zawierucha wojenna lub jakiegokolwiek nieczne usiłowania ludzkie staną na przeszkodzie, aby wybraniec mógł być wedle zwyczaju na tron wprowadzony [intronizowany], ma on przecieź jako papież mieć moc rządzenia Świętym Rzymskim Kościołem i załatwiania wszelkich spraw jego [...].

A jeżeli kto na przekór temu naszemu dekretowi, ogłoszonemu wyrokiem soboru, drogą buntu, zuchwałości lub jakiegokolwiek podstęp, będzie obrany lub wprowadzony na tron papieski, lub wyświęcony, [ten nie powinien być uważany przez wszystkich za papieża, lecz za szatana, nie następcą apostołskim a odszczepieńcem i]

po wyklęciu przez święty Kościół boży; bożą i świętych apostołów Piotra i Pawła władzą winien być oddany wiecznej anatemie, ze swymi pomocnikami, protektorami i zwolennikami jako antychryst, napadający i burzyciel całego chrześcijaństwa; i nie tylko nie powinien mieć kiedykolwiek możliwości składania jakichkolwiek wyjaśnień w tej sprawie, ale powinno się go pozbawić bez odwołania wszelkich godności kościelnych, które by on poprzednio posiadał. Każdy, ktokolwiek zostanie jego stronnikiem lub okaże mu cześć jako arcykapłanowi, lub ośmieli się bronić go w czymkolwiek, niech podlega takiemu samemu wyrokowi. Każdy gwałciciel tego naszego dekretu, który ośmieli się podburzyć spokój Kościoła rzymskiego knowaniami przeciw temu naszemu postanowieniu, niech będzie skazany na wieczną anatemę i wyklęcie i zaliczony do niegodziwych, którzy nie zmartwychwstaną na sądzie ostatecznym. Niech dozna on na sobie gniewu Wszechmogącego Boga Ojca i Syna i Ducha Świętego, i święci apostołowie Piotr i Paweł, których Kościół on ośmielił się zgorszyć, niech zwrócą na niego swój gniew w życiu doczesnym i przyszłym. Niech będzie jego mieszkanie puste, a w namiotach jego niech nikt nie mieszka. Niech jego synowie będą sierotami, a żona jego wdową. Niech się oddalą w panice tak on, jak i jego synowie i niech będą nędzarzami, i niech będą wygnani z domów swoich. Niech lichwiarz zabierze cały majątek jego, a obcy ludzie niech przywłaszczą wszystką pracę jego. Niech cały świat obróci się przeciw niemu i niech wszystkie żywioły powstaną przeciw niemu i niech wstydzą go zasługi zmarłych świętych i niech w tym życiu osiągnie go widoczna kara.

Źródło: *Dekret synodu laterańskiego z 1059 r. o wyborze papieża.*

Polecenie 2

Napisz, jakie kary były przewidziane dla osoby, która podstępem została wprowadzona na urząd papieża?

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Maćkowska

Przedmiot: Filozofia

Temat: Słownik filozoficzny: papieństwo

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną), religią i nauką.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

III. Wybrane problemy filozofii.

10. Wybrane spory z zakresu filozofii polityki. Uczeń, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory:

2) o genezę państwa (koncepcja umowy społecznej – koncepcja samorządnej ewolucji);

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele lekcji (językiem ucznia):

- Poznasz genezę i historię papieństwa.
- Przeanalizujesz związek instytucji papieństwa z rosnącym znaczeniem Kościoła po upadku cesarstwa rzymskiego.
- Prześledzisz, jak na przestrzeni wieków zmieniał się zakres władzy papieża.

Cele operacyjne. Uczeń:

- zna genezę i historię papieństwa;

- analizuje związek instytucji papieżstwa z rosnącym znaczeniem Kościoła po upadku cesarstwa rzymskiego;
- rekonstruuje zmiany w zakresie władzy papieża, jakie zaszły na przestrzeni wieków.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- praca z multimedium.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Przed lekcją nauczyciel udostępnia uczniom na platformie materiał „Słownik filozoficzny: papieżstwo”. Uczniowie mają za zadanie przygotować odpowiedzi na pytania od 1 do 3 zawarte w sekcji „Zastanów się”.

Faza wprowadzająca:

1. Prowadzący zajęcia loguje się na platformie, wyświetla temat lekcji oraz cele. Wspólnie z uczestnikami zajęć ustala kryteria sukcesu.
2. **Raport z przygotowań.** Nauczyciel, za pomocą raportu dostępnego w panelu użytkownika, weryfikuje przygotowanie uczniów do lekcji: sprawdza ich odpowiedzi na pytania w sekcji „Zastanów się”. Ochotnicy czytają na głos wybrane z nich.

Faza realizacyjna:

1. **Praca z multimedium nr 1.** Nauczyciel dzieli klasę na trzy grupy. Każda z nich ma za zadanie przygotować prezentacje na podstawie wydzielonych części materiału w sekcji „Prezentacja multimedialna”. Zespoły pracują według ustalonego porządku:

- grupa 1: tło historyczne
- grupa 2: charakterystyka
- grupa 3: oponenti

Uczniowie przygotowują krótkie wystąpienia zawierające syntezę treści przydzielonej części multimedium oraz odpowiedzi na polecenia. Po wyznaczonym czasie zespoły prezentują efekty swojej pracy.

2. **Praca z multimedium nr 2.** Nauczyciel prezentuje multimedia z sekcji „Audiobook”.

Tym razem uczniowie pracują w parach, przygotowując odpowiedzi na pytania: *Jakie zasady dotyczące wyboru papieża zapisano w dekrete synodu laterańskiego?* oraz *Jakie kary były przewidziane dla osoby, która podstępem zostałaby wprowadzona na urząd papieża?* Po wyznaczonym czasie wybrane pary odczytują swoje odpowiedzi na forum. Inni uczniowie uzupełniają ich wypowiedzi. Nauczyciel pilnuje porządku pracy, pełni rolę doradcy i udziela uczniom informacji zwrotnej.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie, na podstawie wiedzy zdobytej przed lekcją oraz podczas lekcji, układają trzy zadania quizowe związane z tematem zajęć, które następnie dają do rozwiązania wybranej osobie z klasy. W ten sposób utrwalają zdobytą wiedzę i umiejętności.

Praca domowa:

1. Uczniowie piszą tekst na temat: *Czy idea supremacji władzy papieskiej jest ci bliska, czy raczej twoje poglądy są od niej dalekie. Wyjaśnij, dlaczego możesz lub z jakich powodów nie możesz się z nią utożsamić.*

Materiały pomocnicze:

- Weigel G., *Następny papież. Urząd Piotra i misja Kościoła*, tłum D. Krupińska, Warszawa 2020.
- Roszkowski W., *Historia chrześcijaństwa. Świętości, upadki i nawrócenia*, Kraków 2021.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie zapoznają się z multimedium w sekcji „Prezentacja multimedialna” i przygotowują do niego pytania. Następnie zadają je sobie nawzajem, sprawdzając stopień przyswojenia jego treści.